

STANOWISKO
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

z dnia 28 listopada 2022 r.

**w sprawie uczczenia 170. rocznicy urodzin Alberta Abrahama Michelsona
oraz 115. rocznicy odebrania przez niego Nagrody Nobla**

Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego pragnie w 2022 roku w sposób szczególny uczcić 170. rocznicę urodzin wybitnego fizyka i astronoma Alberta Abrahama Michelsona, który nauczył świat precyzyjnie mierzyć wiele wielkości fizycznych, jak długości fal świetlnych czy średnice gwiazd.

Albert Abraham Michelson przyszedł na świat 19 grudnia 1852 roku w kujawskim Strzelnie jako pierwsze dziecko Samuela i Rozalii Michelsonów. Pod koniec lata 1856 roku Michelsonowie, którym urodziły się jeszcze dwie córki, postanowili szukać lepszego życia w Ameryce, w której panowała wówczas gorączka złota. Mały Albert od dzieciństwa zdradzał wielki talent do optyki. Za namową nauczyciela w szkole w San Francisco rodzice Alberta postanowili syna kształcić w akademii w Annapolis, do której się dostał ze specjalnej puli, pozostającej w gestii ówczesnego prezydenta USA, Ulyssesa Granta. Po ukończeniu studiów i zaliczeniu obowiązkowych dwuletnich rejsów morskich Albert Abraham Michelson został etatowym wykładowcą fizyki w szkole w Annapolis. To tam, mając zaledwie 26 lat, dokonał pierwszego pomiaru prędkości światła na kontynencie amerykańskim. Jako jeden z 16 zdolnych młodych naukowców został wysłany po dalszą naukę do Europy. W 1881 roku obronił doktorat na uniwersytecie w Berlinie, gdzie skonstruował swój pierwszy interferometr, nazywany do dzisiaj jego nazwiskiem. W roku 1887 przeprowadził z Edwardem Morley'em słynne doświadczenie, w którym udowodnili, że prędkość ruchu orbitalnego Ziemi nie ma wpływu na wartość prędkości światła. Ich eksperyment należy do najważniejszych doświadczeń w historii fizyki, a jego wyniki do dzisiaj wzbudzają żarliwe dyskusje fizyków i filozofów na temat eteru kosmicznego. Utwierdziły one Alberta Einsteina w przekonaniu, że prędkość światła ma wartość stałą we wszystkich inercjalnych układach odniesienia, a był to główny postulat jego szczególnej teorii względności.

Albert Abraham Michelson stale ulepszał swój interferometr, który służył do bardzo precyzyjnych pomiarów w badaniach astronomicznych, a jego późniejsze odmiany i różne modyfikacje pozwoliły Michelsonowi oszacować na przykład, jak długi jest słynny wzorzec metra w Sevres. Za konstrukcję jeszcze innych przyrządów optycznych i za zasługi w dziedzinie metrologii został w 1907 roku laureatem Nagrody Nobla z fizyki. Albert Abraham Michelson był też znanym na całym świecie specjalistą od budowania siatek dyfrakcyjnych, dzięki którym naukowcy odkrywali tajemnice budowy gwiazd i atomów. To jego pionierskie badania przy użyciu tych przyrządów pozwoliły badać strukturę subtelną i nadsubtelną linii widmowych i tym samym stał się on prekursorem fizyki kwantowej, która obok wspomnianej już szczególnej teorii względności i ogólnej teorii względności miała ogromny wpływ na rozwój współczesnej fizyki, chemii, biologii, medycyny i informatyki. Nauki te torują postęp i nadają oblicze współczesnej cywilizacji.

W czasie I wojny światowej Michelson jako marynarz wstąpił do armii i prowadził badania nad szklanymi wykorzystywanymi w przyrządach optycznych i nad dalmierzem

morskim. Gdy pod koniec 1920 roku ze swoimi współpracownikami zmierzył średnice kilku gwiazd, wyniki tych pomiarów znalazły się na pierwszej stronie The New York Times. Był to wielki sukces nauki, gdyż należy podkreślić, że wyniki badań naukowych do dzisiaj rzadko trafiają na czołówki gazet. Zaraz po tym Michelson został zaproszony na trzeci Kongres Solvaya w Brukseli na temat atomów i elektronów. Spotkał się tam z luminarzami ówczesnej nauki, a wśród nich z Marią Skłodowską-Curie. W latach 1923–1927 był prezesem National Academy of Science. Za jego kadencji wybudowano okazały budynek akademii w Waszyngtonie. Od 1893 roku do czerwca 1930 roku kierował instytutem fizyki na Uniwersytecie Chicagowskim.

Albert Abraham Michelson zmarł 9 maja 1931 roku w Pasadenie. Do samego końca przygotowywał kolejne pomiary prędkości światła, a na pytanie Alberta Einsteina, dlaczego mimo już podeszłego wieku wciąż to robi, odpowiedział: *Bo to mi sprawia przyjemność.*

Był człowiekiem wielu talentów – pięknie malował, grał na skrzypcach, komponował muzykę, aktywnie uprawiał różne sporty – boks, szermierkę, tenis i bilard. Wykształcił wielu wybitnych naukowców, w tym dwóch laureatów Nagrody Nobla – Roberta Millikana i Artura Comptona.

Mimo iż wychowywał się w Stanach Zjednoczonych, Albert Abraham Michelson nigdy nie zapomniał o swoich polskich korzeniach i wypełniając wszelkie dokumenty, jako miejsce swojego urodzenia podawał: *Strzelno, Poland.*

Z okazji zbliżającej się 170. rocznicy urodzin i przypadającej w tym roku 115. rocznicy przyznania mu Nagrody Nobla Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego pragnie przypomnieć mieszkańcom województwa tę wybitną postać i włączyć się w popularyzację jego dorobku oraz związków z naszym regionem.

Do wiadomości:

- 1) Starosta Mogileński Tomasz Krzesiński;
- 2) Burmistrz Strzelna Dariusz Chudziński